

2. KOMBINATORIKA

2.1 Variácie a permutácie

- ① Máme prvky a, b, c . Utvorte všetky variácie a) 2. triedy,
b) 3. triedy.

Pravidlo: Variácie 2. triedy je tvoríme 2 prvky, 3. triedy 3 prvky. Rozlišujeme variácie bez opakovania prvku a s opakováním prvku.

Definícia: k -členné variácie (bez opakovania) z n prvku je usporiadané k -tice postavené z rôznych prvku tak, že každý sa v nej vyskytuje najviac jednou ($1 \leq k \leq n$); zapíšeme $V(k, n)$, ak i jme k , napr. $V_k(n)$.

Postavením variácie musíme vybrať podľa kolko schém

a) je to zmenou poradí prvku

a) $\boxed{a, b; b, a; a, c; c, a; b, c; c, b}$... 6 variácií

Pro väčší počet rôznych variácií by sme mohli

1) vzorec I: $V(k, n) = n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \dots (n-k+1)$

$$V(2, 3) = 3 \cdot 2 = 6 \quad (3-2+1)$$

2) Vzorec II: $V(k, n) = \frac{n!}{(n-k)!}$... $V(2, 3) = \frac{3!}{1!} = \frac{3 \cdot 2 \cdot 1}{1} = 6$

3) Kalkulačka: $V(2, 3) = \boxed{3} \boxed{\text{Shift}} \boxed{nPr} \boxed{2} = \boxed{6}$.. kalk. CASIO

b) $\boxed{a, b, c; a, c, b; b, a, c; b, c, a; c, a, b; c, b, a}$... tiež 6 variácií

1) $V(3, 3) = 3 \cdot (3-1) \cdot (3-2)$ $\xrightarrow{\text{schéma}} \frac{(3-3+1)}{1}$

$$V(3, 3) = 3 \cdot 2 \cdot 1 = 6$$

$$2) V(3;3) = \frac{3!}{(3-3)!} = \frac{3!}{0!} \text{ na kalkulačce} = \frac{6}{1} = 6$$

nebo $3 \text{ Shift } nPr \text{ 3} = 6$

② Napište všechny variace druhé třídy ρ opakování
z prvků x, y, z .

$x, x; x, y; y, x; y, y; x, z; z, x; z, z; y, z; z, y$... 9 var. s opak.

Pro určení počtu variací ρ opakování lze použít vzorec:

$$V^{\rho}(k; n) = n^k \dots \quad V^{\rho}(2; 3) = 3^2 = 9$$

③ Napište všechny variace 3. třídy z prvků a, b, c, d .

a, b, c	a, b, d	a, c, d	a, d, b	a, d, c	a, c, b
b, c, d	b, c, a	b, a, c	b, a, d	b, d, a	b, d, c
c, d, a	c, d, b	c, a, b	c, b, d	c, a, d	c, b, c
d, a, b	d, a, c	d, b, c	d, b, a	d, c, a	d, c, b

Prostředí jde o variace bez opakování, jejich počet máme:

$$V(3, 4) = 4 \cdot 3 \cdot 2 = 24$$

④ Kolik trikolor je možné postavit ze čtyř barev. U každé trikoloru se může barva opakovat jen jednou.

Jde o počet 3členných variací ze 4 prvků.

$$V_3(4) = 4 \cdot 3 \cdot 2 = 24 \text{ trikolor}$$

symetrické poměry neobsahuje.

⑤ U 1. počátku OA se nachází 12 předmětů. Každý předmět se měl najít 1 osobou denně. Kolik způsobů se dá sestavit rozvrh hodin pro 1 den, je-li v každé dnu 6 předmětů.

Do 1 dne lze sestavit 6 předměřků z 12 (řádků se nesmí opakovat). Jde tedy o 6předměřkové variace z 12 předměřků.

$$V_6(12) = 12 \cdot 11 \cdot 10 \cdot 9 \cdot 8 \cdot 7 = 665\,280$$

⑥ Kolik trojiciferových čísel lze napsat pomocí číslic 1, 2, 3, 4, 5 tak, aby se ani dvě číslice neopakovaly?

$$V_3(5) = 60(5 \cdot 4 \cdot 3) \dots \boxed{60 \text{ trojiciferových přiroz. čísel}}$$

⑦ Kolik pěticiferových dvojciferových a trojciferových čísel můžeme napsat pomocí číslic 1, 2, 3, 5, 7, 9 tak, aby se číslice neopakovaly?

$$V_2(6) + V_3(6) = 6 \cdot 5 + 6 \cdot 5 \cdot 4 = 30 + 120 = \boxed{150 \text{ čísel}}$$

⑧ Kolik čtyřciferových čísel je možné napsat pomocí číslic 0, 1, 2, 3, 4, 6 s podmínkou, aby se číslice neopakovaly?

Všech čtyřciferových čísel ze 6 číslic (včetně nuly) je

$$V_4(6) = 6 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 3 = 360$$

Z tohoto počtu však musíme vyjmout všechna číselná čísla začínající nulou. Nulu z nich vyjmeme, zůstanou trojciferová čísla. Ta budeme jen z pěti číslic (bez nuly). Dědiho čísel je

$$V_3(5) = 5 \cdot 4 \cdot 3 = 60.$$

Tento počet odečteme od 360. Platí $360 - 60 = 300$

Výpočet lze provést přímo takto:

$$V_4(6) - V_3(5) = 360 - 60 = \boxed{300 \text{ čísel}}$$

- 10) Kolik a) sudých, b) lichých šesticiferných čísel je možno napsat pomocí číslic 0, 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9? Číslice se nepoužívají.

0 1 2 3 5 7 8 9

 celkem 8 číslic

Sudá čísla 2 místi myslíme končí na 0, 2, 8.
 Lichá " " " " " " 1, 3, 5, 7, 9.

a) Uspěchne sudá 6ciferová čísla končící na 0 myslíme ve všech 5ciferových číslech končících ve 7 číslic (bez 0) přičtením nulu. Když je 0 na konci čísla, nemůžeme být na felu počítat. Jejich počet je

$$V_5(7) = 2520.$$

Počet všech sudých čísel končících na 2, je také $V_5(7)$.

" " " " " " 8, " " $V_5(7)$.

Z počtu $V_5(7) + V_5(7)$ musíme však v tomto případě odečíst všechna čísla osmimístičí nuly. Jejich počet se rovná počtu každé čísel ve 6 číslic (bez 0 a 2, nebo bez 0 a 8). Tedy je

$$2 \cdot V_4(6) = 2 \cdot 360 = 720.$$

Počet všech sudých čísel je tedy

$$3V_5(7) - 2V_4(6) = 3 \cdot 2520 - 2 \cdot 360 = \boxed{6840 \text{ sudých čísel}}.$$

b) Obdobně musíme počítat lichých čísel, končících na 5 desítek číslic.

$$5V_5(7) - 5V_4(6) = 5 \cdot 2520 - 5 \cdot 360 = 10800 \text{ lichých čísel}$$

Posouzení: Ve výsledcích sblíží čtyři pětka, kterou jsem ve vyšším řádku podtrhl.

11) Kolik 4 ciferých čísel dělitelných čtyřmi je možné napsat pomocí číslic 1, 2, 3, 4, 5, 6 tak, aby se číslice neprotkovaly?

1, 2, 3, 4, 5, 6
n = 6

Čísla dělitelná čtyřmi, která lze vytvořit z daných číslic, jsou sudá

a končí dvojičkou 12, 16, 24, 32, 36, 52, 56, 64

8 možností (dvojička 44 nebo poslední)

$\square \square 12$
2 nesudé číslice
Kromě 1 a 2

→ Počet těchto 4 ciferých čísel je rovná počtu 2 prvků v kombinaci ze 4 číslic (kromě 1 a 2) ... $V_2(4)$

$\square \square 16$
 $\square \square 24$
 $\square \square 32$
 $\square \square 36$
 $\square \square 52$
 $\square \square 56$
 $\square \square 64$

Požadovaný počet = $8 \cdot V_2(4) = 8 \cdot 12 = 96$ čísel

12) Kolik prvků je třeba, aby počet vztahů čtvrté třídy byl 20krát větší než počet vztahů druhé třídy?

$$V_4(m) > V_2(m) \dots 20 \text{ krát}$$

$$V_4(m) = V_2(m) \cdot 20$$

$$m \cdot (m-1) \cdot (m-2) \cdot (m-3) = m \cdot (m-1) \cdot 20$$

$$(m-2) \cdot (m-3) = 20$$

$$m^2 - 2m - 3m + 6 = 20$$

$$\begin{aligned} n_{1,2} &= \frac{5 \pm \sqrt{25 + 4 \cdot 14}}{2} = \frac{5 \pm \sqrt{81}}{2} \\ &= \frac{5 \pm 9}{2} = \begin{matrix} 7 \\ -1 \end{matrix} \end{aligned}$$

(nevyhovuje, číslo -1 nevyjadřuje počet)

Skouška: $V_4(7) = 840$

$$V_2(7) = 42$$

$$840 : 42 = 20 \text{ (krát)}$$

Je třeba 7 prvků.

13) Z kolika prvků je možné vytvořit 90 variací 2. třídy?

$$V_2(m) = 90$$

$$m \cdot (m-1) = 90$$

$$m^2 - m - 90 = 0$$

$$m_{1,2} = \frac{1 \pm \sqrt{1+360}}{2} = \frac{1 \pm 19}{2} = \begin{cases} 10 \\ -9 \text{ (nepřijímáme)} \end{cases}$$

Je třeba 10 prvků.

14) Zvětšujeme-li počet prvků o 2, zvětší se počet variací 2. třídy a) o 82, b) o 62. Kolik je prvků?

Rěšení: $V_2(m) < V_2(m+2) \dots$ o 82 prvků \dots o 62

a) $V_2(m) + 82 = V_2(m+2)$

$$m \cdot (m-1) + 82 = (m+2) \cdot (m+2-1)$$

$$m(m-1) + 82 = (m+2) \cdot (m+1)$$

$$m^2 - m + 82 = m^2 + 2m + m + 2$$

$$-m + 82 = 3m + 2$$

$$4m = 80$$

m = 20 (prvků)

b) $V_2(m) + 62 = V_2(m+2)$

$$m \cdot (m-1) + 62 = (m+2) \cdot (m+2-1)$$

$$m(m-1) + 62 = (m+2) \cdot (m+1)$$

$$m^2 - m + 62 = m^2 + 3m + 2$$

$$4m = 60$$

m = 15 (prvků)

15) Kolik máme prvků, jestliže počet variací 3. třídy z nich vytvořených je 10krát větší než počet variací 2. třídy?

$$V_3(m) > V_2(m) \dots \text{10krát}$$

$$V_3(m) = 10 \cdot V_2(m)$$

$$m \cdot (m-1) \cdot (m-2) = 10 \cdot m \cdot (m-1)$$

$$m-2 = 10$$

m = 12 (prvků)

16) Z kolika prvků vznikne 2401 variací 4. třídy s opakovaním?

$$V'_k(n) = n^k \dots \text{nebo } V'(k,n) = n^k \text{ je počet variací s opakovaním}$$

$$V'_4(m) = n^4 \rightarrow n = \sqrt[4]{2401}$$

$$2401 = n^4 \rightarrow n = 7$$

Na kalk. CASIO:

4	Shift	^	2401	=

ze 7 prvků

- 17) Kolik permutací lze vytvořit a) z 8 prvků,
b) z 15 prvků?

Definice: Permutace z m prvků je m -členná uspořádaná množina z těchto prvků (jde o per. bez opakování).

Pro počet permutací platí: $P(m) = m!$... „en faktorielle“.

a) $P(8) = 8! = 8 \cdot 7 \cdot 6 \cdot 5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1 = 40320$

Na kalk. CASIO: 8 Shift x^{-1} =

b) $P(15) = 15! = 1,307\ 674\ 368 \dots \cdot 10^{12}$

- 18) Jsou-li napsány všechny permutace prvků 1, 2, 3, 4 ve sloupci, jaký je součet čísel, které stojí před sebou? Čísla se nepřekrývají.

Pročet permutací ze 4 prvků je $P(4) = 4! = 24$. Součet čísel v jedné permutaci je faktorielle $1+2+3+4=10$. Součet všech je $24 \cdot 10 = 240$

(Ve výsledku je uvedeno chybně 60. To by vzniklo:

$3! \cdot 10 = 6 \cdot 10 = 60$, a to je špatně.

- 19) Z kolika prvků je možné vytvořit 5040 permutací?

Platí: $P(n) = 5040$

$n! = 5040 \Rightarrow$ Číslo 5040 musí být dělitelné číslem $n!$

(Musíme si zjistit číslo $n!$, které jsou děliteli 5040 a jsou největší (menší však než číslo 5040 nebo rovně tomuto číslu).

$1! = 1$ $2! = 2$ $3! = 6$ $4! = 24$ $5! = 120$ $6! = 720$

$7! = 5040$

$P(n) = P(7) = 5040$

Ze 7 prvků.

- 20) Zvětší-li se počet prvků o 2, zvětší se počet permutací 90krát. Kolik je prvků?

$$P(n+2) > P(n) \dots 90 \text{ krát}$$

$$P(n+2) = P(n) \cdot 90$$

$(n+2)! = n! \cdot 90$ Levý výraz upravíme tak, aby kácel $n!$

$$(n+2) \cdot (n+1) \cdot n! = n! \cdot 90 \quad | : n!$$

$$(n+2) \cdot (n+1) = 90$$

$$n^2 + 3n + 2 = 90$$

$$n^2 + 3n - 88 = 0$$

$$n_{1,2} = \frac{-3 \pm \sqrt{9 + 352}}{2} = \frac{-3 \pm \sqrt{361}}{2} = \frac{-3 \pm 19}{2} \begin{cases} 8 \text{ prvků} \\ -11 \text{ (nevyhovuje)} \end{cases}$$

- 21) Kolik 5ciferných čísel můžeme sestavit tak, aby se každé číslo skládalo z různých číslic 0, 1, 2, 3, 4?

Počet všech čísel včetně čísel začínajících 0 je $5! = 120$.
 " " " , které začínají nulou je $4! = 24$.

$$5! - 4! = 120 - 24 = 96 \text{ čísel}$$

- 22) Vypočítejte a) $\frac{12!}{4! \cdot 3! \cdot 2!}$; b) $\frac{17! \cdot 13!}{15! \cdot 12!}$

Přes kalkulačku: a) 1663200

b) 3536

- 23) Zjednodušte:

a) $\frac{(n+3)!}{(n+1)!} = \frac{(n+3) \cdot (n+2) \cdot (n+1)!}{(n+1)!} = (n+3) \cdot (n+2) = n^2 + 5n + 6$

b) $\frac{(n+1)!}{(n-1)!} = \frac{(n+1) \cdot n \cdot (n-1)!}{(n-1)!} = (n+1) \cdot n = n^2 + n$

$$c) \frac{(m-1)!}{(m-3)!} = \frac{(m-1) \cdot (m-2) \cdot \cancel{(m-3)!}}{\cancel{(m-3)!}} = (m-1) \cdot (m-2) = \boxed{m^2 - 3m + 2}$$

$$d) \frac{(m-2)!}{n!} = \frac{\cancel{(m-2)!}}{n \cdot (m-1) \cdot \cancel{(m-2)!}} = \frac{1}{n(m-1)} = \frac{1}{m^2 - m}$$

$$e) \frac{(m-5)!}{(m-3)!} = \frac{\cancel{(m-5)!}}{(m-3) \cdot (m-4) \cdot \cancel{(m-5)!}} = \frac{1}{(m-3) \cdot (m-4)} = \frac{1}{m^2 - 7m + 12}$$

$$f) \frac{(m-4)!}{(m-1)!} = \frac{\cancel{(m-4)!}}{(m-1) \cdot (m-2) \cdot (m-3) \cdot \cancel{(m-4)!}} = \frac{1}{(m-1) \cdot (m-2) \cdot (m-3)}$$

24) Zjednodušte:

$$a) \frac{m^2 - 9}{(m+3)!} + \frac{6}{(m+2)!} - \frac{1}{(m+1)!} = \frac{\cancel{(m+3)} \cdot (m-3)}{\cancel{(m+3)} \cdot (m+2) \cdot (m+1)!} + \frac{6}{(m+2) \cdot (m+1)!} - \frac{1}{(m+1)!} =$$

$$\frac{(m-3)}{(m+2) \cdot (m+1)!} + \frac{6}{(m+2) \cdot (m+1)!} - \frac{1}{(m+1)!} =$$

$$= \frac{m-3 + 6 - (m+2) \cdot 1}{(m+2) \cdot (m+1)!} = \frac{\cancel{m-3} + 6 - \cancel{m} - 2}{(m+2) \cdot (m+1)!} = \frac{1}{(m+2)!}$$

Le vynechat a přemístiť dopředu, hodnota výrazu se nemění, např. $\frac{4 \cdot 3!}{24} = \frac{4!}{24}$.

$$b) \frac{(m+1)!}{n!} - \frac{n!}{(m-1)!} = \frac{(m+1) \cdot \cancel{n!}}{\cancel{n!}} - \frac{n \cdot \cancel{(m-1)!}}{\cancel{(m-1)!}} = \frac{m+1}{1} - n = m+1 - n = \boxed{1}$$

$$c) \frac{1}{n!} - \frac{3}{(n+1)!} - \frac{n^2 - 4}{(n+2)!} = \frac{1}{n!} - \frac{3}{(n+1)!} - \frac{(n+2) \cdot (n-2)}{(n+2) \cdot (n+1)!} =$$

$$\frac{1}{n!} - \frac{3}{(n+1)!} - \frac{n-2}{(n+1)!} = \frac{(n+1)! - 3n! - (n-2) \cdot n!}{n! \cdot (n+1)!} =$$

$$\frac{(n+1) \cdot n! - 3n! - (n-2) \cdot n!}{n! \cdot (n+1)!} = \frac{[(n+1) - 3 - (n-2)] \cdot n!}{n! \cdot (n+1)!} =$$

$$= \frac{n+1-3-n+2}{(n+1)!} = \frac{0}{(n+1)!} = \boxed{0}$$

$$d) \frac{1}{(m-1)!} - \frac{n^2-n-2}{(m+1)!} = \left. \begin{array}{l} n^2-n-2=0 \\ n_{1,2} = \frac{1 \pm \sqrt{1+8}}{2} = \frac{1 \pm \sqrt{9}}{2} = \frac{1 \pm 3}{2} < -1 \end{array} \right\}$$

$$= \frac{1}{(m-1)!} - \frac{(m-2) \cdot (n+1)}{(m+1)!} = \frac{1}{(m-1)!} - \frac{(m-2) \cdot (n+1)}{(n+1) \cdot n!} = \frac{1}{(m-1)!} - \frac{m-2}{n!} =$$

$$= \frac{n! - (m-2) \cdot (m-1)!}{n! \cdot (m-1)!} = \frac{n \cdot (n-1)! - (m-2) \cdot (n-1)!}{n! \cdot (m-1)!} = \frac{(n-1)! [n - (m-2)]}{n! \cdot (m-1)!} =$$

$$= \frac{m-m+2}{n!} = \boxed{\frac{2}{n!}}$$

$$e) \frac{(m+2)!}{n!} - 2 \cdot \frac{(m+1)!}{(m-1)!} - \frac{n!}{(m-2)!} =$$

$$= \frac{(m+2) \cdot (m+1) \cdot \cancel{n!}}{\cancel{n!}} - 2 \cdot \frac{(m+1) \cdot n \cdot (m-1)!}{(m-1)!} + \frac{m \cdot (m-1) \cdot (m-2)!}{(m-2)!} =$$

$$(m+2) \cdot (m+1) - 2(m+1) \cdot n + m(m-1) =$$

$$= m^2 + 3m + 2 - 2m^2 - 2m + m^2 - m = \boxed{2}$$

$$f) \frac{1}{(m+1)!} - \frac{1}{n!} - \frac{1}{(m-1)!} = \text{podobně jako v c)}$$

$$= \frac{n! \cdot (m-1)! - (m+1)! \cdot (m-1)! - n! \cdot (m+1)!}{n! \cdot (m-1)! \cdot (m+1)!} =$$

$$= \frac{n! \cdot (m-1)! - (m+1) \cdot n! \cdot (m-1)! - n \cdot (m-1)! \cdot (m+1) \cdot n!}{n! \cdot (m-1)! \cdot (m+1)!} =$$

$$= \frac{\cancel{n!} \cdot (m-1)! \cdot [1 - (m+1) - n(m+1)]}{n! \cdot (m-1)! \cdot (m+1)!} = \frac{1 - m - 1 - n^2 - m}{(m+1)!} =$$

$$= \frac{-n^2 - 2m}{(m+1)!} = \boxed{\frac{-n(n+2)}{(m+1)!}}$$

25) Dokažte:

a) $\frac{(n+1)! - n!}{L} = \frac{n \cdot n!}{P}$

$L = (n+1)! - n! = (n+1) \cdot n! - n! = n! \cdot [(n+1) - 1] = n! \cdot n = n \cdot n!$

$P = n \cdot n! \quad L = P$ Rovnost vyjádření platí!

b) $\frac{n! + n^2(n-1)!}{L} = \frac{(n+1)!}{P}$

$L = n! + n^2(n-1)! = n \cdot \underline{(n-1)!} + n^2 \cdot \underline{(n-1)!} = (n-1)! \cdot (n + n^2) =$

$= (n-1)! \cdot n(n+1) \dots$ (po zkrácení čímsitelů dostaneme

$(n+1) \cdot \underline{n \cdot (n-1)!}$, což se rovná $(n+1)!$

$P = (n+1)! \quad L = P$ Rovnost platí!

26) Určete všechna n , pro která platí:

a) $\frac{(n+7)!}{(n+5)!} - 14n = 44$

$\frac{(n+7) \cdot (n+6) \cdot \cancel{(n+5)!}}{(n+5)!} - 14n = 44$

$(n+7) \cdot (n+6) - 14n = 44$

$n^2 + 7n + 6n + 42 - 14n = 44$

$n^2 - n - 2 = 0$
 $n_{1,2} = \frac{1 \pm \sqrt{1+8}}{2} = \frac{1 \pm 3}{2} = \begin{cases} 2 \\ -1 \text{ (nevyhovuje)} \end{cases}$

Výsledek: Platí pro $n=2$.

Provedení: $L = \frac{(2+7)!}{(2+5)!} - 14 \cdot 2 = \frac{3!}{7!} - 28 = 72 - 28 = 44; P = 44; L = P$

b) $\frac{(n+6)!}{(n+4)!} - n^2 - 16n = 28$

$\frac{(n+6) \cdot (n+5) \cdot \cancel{(n+4)!}}{(n+4)!} - n^2 - 16n = 28$

$(n+6) \cdot (n+5) - n^2 - 16n = 28$

$n^2 + 11n + 30 - n^2 - 16n = 28$
 $-5n = -2$
 $n = \frac{2}{5} \quad n \notin \mathbb{N}$, proto
žádné řešení k této rovnici.

$$c) 2 \cdot \frac{(m+1)!}{(m-1)!} - 9m = -3$$

$$2 \cdot \frac{(m+1) \cdot n \cdot (m-1)!}{(m-1)!} - 9m = -3$$

$$2 \cdot (m^2 + m) - 9m = -3$$

$$2m^2 + 2m - 9m = -3$$

$$2m^2 - 7m + 3 = 0$$

Plati' pro $m=3$.

$$m_{1,2} = \frac{7 \pm \sqrt{25}}{4} = \frac{7 \pm 5}{4} = \begin{cases} 3 \\ \frac{1}{2} ; \frac{1}{2} \notin \mathbb{N} \\ \text{nevyhovuje} \end{cases}$$

zkouška:

$$L = 2 \cdot \frac{4!}{2!} - 9 \cdot 3 = 12 \cdot 2 - 27 = -3$$

$$P = -3 ; L = P$$

KONEC ČLÁNKU 2.1